

ایمان نقطه آغاز حرکت انسان

خلاصه جلسه دوم:

دومین جلسه از مجموعه سخنرانی‌های حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در ماه مبارک رمضان سال ۵۳ که با عنوان «طرح کلی اندیشه‌ی اسلامی در قرآن» انجام شده است، در ادامه‌ی جلسه‌ی قبل، به کلیاتی درباره‌ی موضوع ایمان اختصاص دارد. ایشان در این جلسه، ذیل چهارآیه‌ی ابتدای سوره‌ی انفال، پس از مرور «سه تکلیف مهم مؤمنان»، به پنج خصلت مؤمنین راستین اشاره میکنند. یکی از این ویژگی‌ها «ترس از خدا» است. اما معنای صحیح این ترسیدن چیست؟ آیا همان برداشتی که از ترسیدن‌های روزمره‌ی زندگی داریم اینجا هم صادق است؟ یا معنای متفاوتی مورد نظر است؟ آیت‌الله خامنه‌ای در توضیح آیه‌ی دوم به این سؤال نیز پاسخ داده‌اند. همچنین در تفسیر این چهارآیه، مفاهیمی چون توکل، به‌پاداشتن نماز، انفاق و مغفرت الهی که مفاهیمی مرتبط با موضوع ایمان هستند توضیح داده شده‌اند و تلاش شده است که برداشت‌های نمازگزاران مسجد امام حسن مجتبی علیه السلام در مشهد نسبت به این مفاهیم به نگاه‌های حقیقت‌بین و صحیح نزدیک‌تر شود.

البته ناگفته نماند که سخنران این جلسه، هنگامی که همین موضوعات را در قالب کتاب «طرح کلی اندیشه‌ی اسلامی در قرآن» - که در سال ۵۴ توسط دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر شده - تدوین می‌کرده است به جای چهارآیه‌ی اول سوره‌ی انفال، آیات ۱۷۷، ۱۳۵ و ۱۳۶ سوره‌ی بقره را برای بیان این مفاهیم انتخاب کرده است و مراجعه‌ی به این آیات به تکمیل مباحث این جلسه‌ی سخنرانی کمک خواهد کرد.

 جلسه ۲: ایمان (۲) ایمان نقطه آغاز حرکت انسان			
آیات ۱ تا ۴ سوره‌ی مبارکه‌ی انفال			آیات این جلسه
اطاعت خدا و رسول	عمل صالح	توکل	ویژگی‌های مؤمنین
روزی شرافتمندانه	مغفرت	انفاق	اقامه‌ی نماز
نکات کلیدی			آیه
<p>۱. اگر مؤمن هستید، این سه کار را انجام بدهید: اولاً تقوای خدا پیشه کنید، ثانیاً اختلافات میان خود را به سود حقیقت از بین ببرید، برای مسائل جزئی به جان هم نیفتید. سوم اینکه به فرمان خدا و پیامبر راه بیفتید.</p> <p>۲. در منطق قرآن به صرف اینکه قلب انسان به یک قطبی وابسته است، اما شعاع این وابستگی در عمل منعکس نیست به درد نمیخورد؛ بلکه اصلاً نام ایمان از نظر اسلام به او صدق نمی‌کند. آن وقتی ایمان به صورت راستین در کسی وجود دارد که برطبق ایمان «عمل» کند.</p>			<p>يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا دَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ</p> <p>(انفال/۱)</p> <p>از تو درباره‌ی انفال پرسش می‌کنند، بگو انفال، متعلق به خدا و رسول است. پس از خدا پروا کنید و فی‌مابین خود را اصلاح نمائید و از خدا و رسولش اطاعت کنید؛ اگر شما مؤمنید.</p>

۱. ترسیدن از خدا به معنی ترسیدن یک گناه‌کار در مقابل قاضی نیست. در ترسیدن گناه‌کار با نداشتن گناه، ترس، منتفی است. اما نوع دیگر ترس که ناشی از معرفت است، بر اثر توجه به یک چیز عظیم و یک حقیقت باشکوه روی می‌دهد و ناشی از احساس حقارت در مقابل اوست. کسی که در مقابل پروردگار، خود را کوچک و ناقص و حقیر می‌بیند، سعی میکند جز از آن خط سیر مستقیمی که خدای عالم برای او معین کرده، از راه دیگری سیر نکند و این بزرگ‌ترین ضامن اجرایی حرکت و تلاش است در یک انسان مسلمان و در یک جامعه‌ی مسلم.

۲. وقتی آیات خدا بر آنان فروخوانده میشود ایمانشان افزون گردد:

الف) ایمان به صورت یک آب راکد در وجود مؤمن معنی ندارد. یک چنین ایمانی یک روزی هم از دست انسان به آسانی گرفته میشود. ایمان مستودع. ایمان عاریت. مؤمن راستین، کسی است که اگر یک کلمه از حقایق و معارف دینی و الهی در دل اوست، با اندیشه و تدبر و زیادتر کردن ایمان، این ایمان را از زایل شدن نجات دهد. ب) از این آیه استفاده میکنیم و به آن کسانی که میگویند قرآن را - چون عقل ما به آن نمیرسد - نباید ترجمه و تفسیر کنید میگوییم اگر ما قرآن را نمیتوانستیم بفهمیم، چگونه ایمان ما با خواندن قرآن زیاد میشود؟ پس پیداست قرآن کتاب رمز نیست. باید آن را خواند به قصد فهمیدن و فهمید به قصد نیرومندتر شدن ایمان.

۳. بر پروردگارشان توکل میکنند:

الف) یعنی دست روی دست میگذارند و میگویند خدا خودش درست میکند؟ نه. معنای توکل این

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ
اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ
عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا
وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

(انفال/۲)

منحصراً مؤمنان آن کسانی هستند که چون خدا یاد شود، دلهاشان به بیم می‌آید و چون آیات خدا برایشان فروخوانده شود ایمانشان افزون گردد و بر پروردگارشان توکل میکنند.

نیست. آن کسی که دست روی دست میگذارد، در مقابل تعهدها و تکلیفها و مسئولیتها، به جای اینکه نیروی خود را مسئول بداند، معجزه‌ی خدایی را مسئول فرض میکند. مثل بنی اسرائیل که میگفتند تو و پروردگارت بروید و مشغول جنگ بشوید و ما اینجا نشسته ایم (سوره مائده آیه ۲۴) توکل یعنی در همه حال اتکا و امیدت به خدا باشد.

ب) به نظر من دو بال نیرومند برای پرواز انسان در تلاش‌های زندگی، یکی صبر است و یکی توکل. هر امتی که این دو بال را داشته باشد، از تیررس دشمن‌های خاکی به کلی دور خواهد شد.

۴. کسانی که نماز را اقامه میکنند:

چند احتمال در تفاوت بین یُصَلُّون (نماز خواندن) و یَقِیْمُونَ الصَّلَاةَ (نماز را به پا داشتن):

الف) اقامه‌ی نماز یعنی نماز را به صورت کامل، همه جانبه و تمام به جا آورد. اگر کسی نماز را با ارکان صحیح و با توجه به آموزشها و الهام‌های نماز، به جا آورد، جداً فلاح و رستگاری در انتظار اوست. ب) اقامه نماز یعنی در جامعه نماز را به پامیدارند، جامعه را نمازخوان میکنند. اگر کسی خوب نماز بخواند اما به دیگران کاری نداشته باشد، این عمل نشانه‌ی ایمان نیست.

اقامه صلوة یعنی جامعه را نمازخوان کردن. نه به معنای اینکه فقط یک عبادت را همه انجام دهند. جامعه‌ی نمازخوان یعنی جامعه‌ای که دائماً به یاد خدا و در راه خداست. جامعه‌ای که جز خدا کسی را عبادت و عبودیت نمیکند و جز به خدا به هیچ کس دیگر اتکا و استعانت نمیجوید.

۵. از آنچه به آنان روزی کرده‌ایم انفاق میکنند: انفاق یعنی چه؟ انفاق یعنی پر کردن خلأها و نیازها. آن خرج کردنی که خلأ و نیازی را پر نکند

انفاق نیست. ... فقط هم در مورد مال نیست. از هر چه که خدا داده انفاق میکنند. پول، عمر، فرزند، آبرو، توان جسمی، زبان، فکر، از همه‌ی اینها در راه خدا و به‌جا خرج میکنند. بعد از این هر جا خواستید وقت صرف کنید، از آبرومایه بگذارید یا پول خرج بکنید، خوب فکر کنید ببینید دارید انفاق میکنید یا خرج بیهوده میکنید.

۱. در مورد معنای مغفرت به جلسه روز گذشته مراجعه شود:
مغفرت یعنی التیام بر جراحی که گناه در روح انسان به‌جامیگذارد.
۲. درباره‌ی رزق کریم (روزی شرافتمندانه):
یک جامعه آن وقتی عزیز و شرافتمندانه روزی میگیرد که مؤمن باشد و دارای این صفات. همه‌ی شعارهایی که امروز احزاب سیاسی دنیا دارند در گوشه و کنار شعارش را میدهند در جامعه‌ی ایمانی محقق خواهد شد.

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا
لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

(انفال/۴)

آنهايند مؤمنان به‌راستی؛
برای آنهاست رتبه‌هائی نزد
پروردگارشان و مغفرتی و روزی
تکریم‌آمیزی.

بخشی از بیانات آیت الله خامنه‌ای در ۱۳۵۳/۶/۲۹ در مسجد امام حسن علیه السلام مشهد:

کجایند آن کسانی که میلیون‌ها، میلیون‌ها خرج میکنند، به ظاهر هم برای کارهای نیک خرج میکنند، تا از زبان قرآن به آنها بگوییم که بدبخت‌ترین مردمند، زیرا کارشان انفاق نیست. قل هل ننبئکم بالآخسرین اعمالاً؟ الذین ضلّ سعیتهم فی الحیاة الدنیا وهم یحسبون أنّهم یحسنون صنعاً [بگو آیا شما را از زیانکارترین مردم آگاه گردانم؟ آنان کسانی هستند که کوشش ایشان در زندگی دنیا هدر رفته و خود میپندارند کار خوب انجام میدهند.] این پول‌هایی که خرج میشود، این زروزیورهایی که برپیکر گرسنه‌ی یک عده مردم آویخته میشود، این پیرایه‌های زیادی و دروغین. اینها انفاق نیست، چرا؟ چون خلئی را پر نمیکند.